Hoofdstuk 12 - Grafieken

Voorkennis

- **V-1a** Het aantal broden kan alleen een geheel getal zijn, dus moet de grafiek alleen bestaan uit punten.
 - **b** Situatie A hoort bij grafiek 2. De groei gaat steeds sneller. Situatie B hoort bij grafiek 3. In de zomer is de verkoop veel groter dan in de winter.
 - Situatie C hoort bij grafiek 1. Juist in de maanden december, januari en februari zullen ski's worden verkocht.
 - **c** Bij grafiek 1 staan op de horizontale as de maanden van het jaar.
 - Op de verticale as staat het aantal verkochte ski's.
 - Bij grafiek 2 staan op de horizontale as de jaren van 1900 tot 2000.
 - Op de verticale as staat het aantal verkochte elektrische apparaten.
 - Bij grafiek 3 staan op de horizontale as de maanden van het jaar.
 - Op de verticale as het aantal verkochte ijsjes.
 - Bij grafiek 4 staat op de horizontale as het aantal broden en op de verticale as de prijs in euro's.
- **V-2a** *t* in minuten | 0 | 2 | 4 | 6 | 8 | 10 | 12 | 14 *b* in euro's | 6 | 5,20 | 4,40 | 3,60 | 2,80 | 2 | 1,20 | 0,40

 - c Na 15 minuten is het tegoed op.
- V-3a Het materiaal kostte € 30,-.
 - **b** Johan verkoopt de huisjes voor € 7,50; dit is het getal waarmee in de tabel de winst telkens toeneemt.
 - **c** De formule is winst = $7,50 \times aantal \ verkochte \ vogelhuisjes 30$.
- **V-4a** Bart verdient meer want hij verdient € 25,- per week en Yvon verdient € 20,- per week.
 - **b** De somformule is b = 45w + 475.
- W-5ab
 m
 0
 1
 2
 3

 b in euro's (Hans)
 100
 110
 120
 130

 b in euro's (Elly)
 0
 25
 50
 75

 b in euro's (totaal)
 100
 135
 170
 205
 - **c** De somformule is b = 35m + 100.

V-6ab

t in uren	0	1	2	3
<i>l</i> in cm (blauwe kaars)	42	39	36	33
<i>l</i> in cm (witte kaars)		30		
verschil in lengte in cm	7	9	11	13

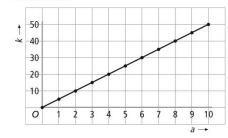
- c Het verschil in lengte wordt steeds groter.
- **d** De verschilformule is *verschil in lengte* = 2t + 7.

12-1 Allerlei grafieken

- a
 0
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10

 k in euro's
 0
 5
 10
 15
 20
 25
 30
 35
 40
 45
 50
- **b** Nee, de kosten kunnen niet uitkomen op € 22,50. Je kunt niet 4,5 keer gaan schaatsen.

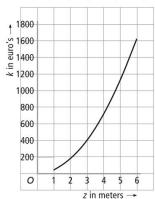
C

- **d** Je kunt alleen een heel aantal keren schaatsen. Alleen de punten boven de hele getallen hebben daarom betekenis.
- 2a Als ze nog zeven euro over heeft, dan heeft ze vier glazen frisdrank gekocht.
- **b** Ze kan geen € 10,- overhouden, omdat een glas frisdrank € 2,- kost en ze met € 15,- begint. Ze houdt € 11,- of € 9,- over.
- **c** Ze kan maximaal zeven glazen frisdrank kopen, dan heeft ze nog € 1,- over.
- 3a <u>z ii</u>

z in meters	1	2	3	4	5	6
k in euro's	45	180	405	720	1125	1620

b

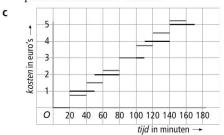

c Bij een zijde van 2 zijn de kosten € 180,- en bij een zijde van 4 zijn de kosten € 720 -

De kosten worden dus niet tweemaal zo groot als de zijden van het terras tweemaal zo groot worden.

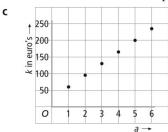
Hoofdstuk 12 - Grafieken

- **4a** Voor 30 minuten parkeren betaal je één euro.
- **b** De grafiek bestaat uit horizontale streepjes omdat je per 30 minuten parkeren hetzelfde betaalt.

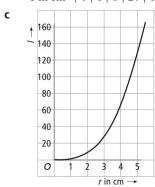

- **d** Tot 60 minuten is het nieuwe tarief voordeliger.
- 5a Jan heeft tijdens twee minuten één punt gehaald.
- **b** In de zesde minuut heeft Jan minder woorden gemaakt dan zijn tegenstander.
- 6a
 a
 1
 2
 3
 4
 5
 6

 k in euro's
 60
 95
 130
 165
 200
 235
- **b** De grafiek is een puntengrafiek. De kosten worden per boom berekend en je kunt alleen hele bomen kopen.

- **d** De kosten zijn dan telkens € 5,- lager. Elk punt van de grafiek schuift 5 euro naar beneden.
- **7a** Een kubus met ribben van 2 cm heeft een inhoud $I = 2^3$ cm³ = 8 cm³.

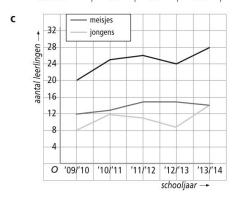
d	r in cm	I
	4,5	91,13
	4,4	85,18
	4,3	79,51
	4.31	80.06

Zie de tabel hierboven. Bij een inhoud van 80 cm³ is de ribbe ongeveer 4,31 cm.

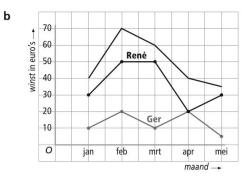
12-2 Somgrafieken

8a In 2013/2014 zitten in de mentorklas 14 meisjes en 14 jongens, dus in totaal 28 leerlingen.

b	schooljaar	'09/'10	'10/'11	'11/'12	'12/'13	'13/'14
	jongens	8	12	11	9	14
	meisjes	12	13	15	15	14
	totaal	20	25	26	24	28

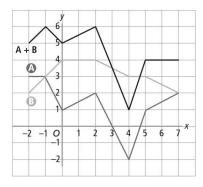

9a	maand	jan	feb	mrt	apr	mei
	winst René	30	50	50	20	30
	winst Ger	10	20	10	20	5
	winst totaal	40	70	60	40	35

10a	X	-2	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
	\overline{A}	3			1,5				1	1,5	2
	B	2	3	4	4		2 5		3	2,5	2
	A + B	5	6	5	5.5	6	3.5	1	4	4	4

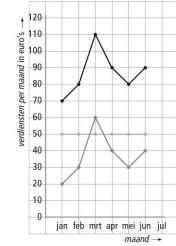
b

11a Ze bezorgt elke maand hetzelfde aantal kranten en verdient daarom elke maand evenveel. Voor de folders hangt het af van het aantal folders dat ze bezorgt.

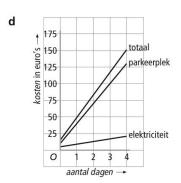
b	maand	jan	feb	mrt	apr	mei	jun
	verdiensten krantenwijk	50	50	50	50	50	50
	verdiensten folders	20	30	60	40	30	40
	totale verdiensten in euro's	70	80	110	90	80	90

C

- **d** Je kunt elk punt van de grafiek van de folders 50 omhoog schuiven.
- 12a Drie dagen een camperplaats kost $30 \times 3 + 10 = \text{ } \text{ } 100,\text{-}.$
 - **b** Bij het gebruik van elektriciteit hoort de formule k = 4d + 5.

c	aantal dagen	0	1	2	3	4
	kosten parkeerplek	10	40	70	100	130
	kosten elektriciteit	5	9	13	17	21
	kosten totaal in euro's	15	49	83	117	151

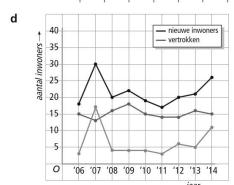
e De somformule is k = 34d + 15.

12-3 Verschilgrafieken

13a In 2007 kwamen er 30 inwoners bij.

b In 2007 is het totaal aantal inwoners in de gemeente met 30 - 13 = 17 inwoners toegenomen.

c	jaar	'06	'07	'08	'09	'10	'11	'12	'13	'14
	nieuw	18	30	20	22	19	17	20	21	26
	vertrek	15	13	16	18	15	14	14	16	15
	verschil	3	17	4	4	4	3	6	5	11

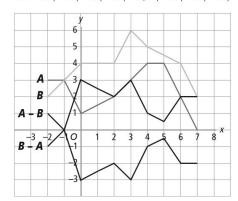

e De verschilgrafiek geeft aan hoeveel mensen meer in de gemeente wonen dan in het jaar ervoor.

14a

X	-2	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
A	3	3	1	1,5 4	2	3	4	4	2	0
B	2	3	4	4	4	6	5	4,5	4	2
A - B	1	0	-3	-2.5	-2	-3	-1	-0.5	-2	-2

b

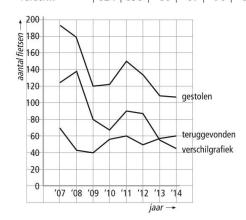
c	\mathcal{X}	-2	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
	B	2	3	4	4 1,5	4	6	5	4,5	4	2
	A	3	3	1	1,5	2	3	4	4	2	0
	B-A	-1	0	3	2,5	2	3	1	0,5	2	2

- d Zie opdracht 14b.
- **e** De grafieken van A B en B A zijn niet hetzelfde.

15a

jaar	'07	'08	'09	'10	'11	'12	'13	'14
gestolen	194	180	120	122	150	135	110	105
teruggevonden	70	42	40	55	60	48	55	60
verschil	124	138	80	67	90	87	55	45

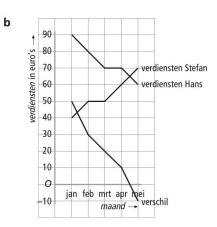
b

- **c** De verschilgrafiek geeft aan hoeveel fietsen er niet zijn teruggevonden.
- **d** Je telt dan het aantal gestolen fietsen op bij het aantal teruggevonden fietsen. Dit heeft geen betekenis.

16a

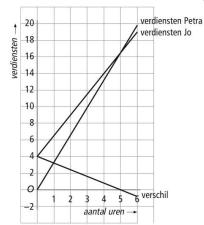
maand	jan	feb	mrt	apr	mei
verdiensten Hans	90	80	70	70	60
verdiensten Stefan	40	50	50	60	70
verschil	50	30	20	10	-10

- c Als je Stefan boven Hans zet, krijg je een andere grafiek. De meeste verschillen zijn dan negatief.
- Jo verdient met zes uren werken $4 + 2.5 \times 6 = € 19,$ -. Petra verdient met zes uren werken $3.30 \times 6 = € 19.80$. Petra verdient € 19.80 - € 19,- = € 0.80 meer dan Jo.

b	aantal uren per dag	0	1	2	3	4	5	6
	verdiensten Jo	4,00	6,50	9,00	11,50	14,00	16,50	19,00
	verdiensten Petra	0	3,30	6,60	9,90	13,20	16,50	19,80
	verschil	4,00	3,20	2,40	1,60	0,80	0	-0.80

c De verschilformule is *verschil* = $4 - 0.80 \times aantal uren$.

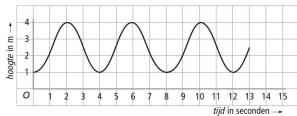
- e Bij vijf uur werken zijn de verdiensten van Jo en Petra gelijk.
- f De verschilgrafiek heeft de waarde nul.

12-4 Periodieke grafieken

- 18a Een rit duurt bijvoorbeeld van 11:00 uur tot 11:35 en dat is 35 minuten.
 - **b** Een afdaling duurt bijvoorbeeld van 11:25 uur tot 11:35 en dat is 10 minuten.
 - **c** De trein is tussen 11:00 uur en 12:30 uur twee keer naar de top gereden.

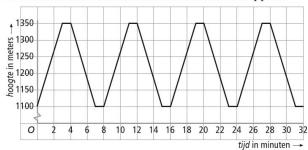
19a De grafiek bestaat uit twee periodes.

b

- **c** Bij tijd = 10 hoort een hoogte van 4 m.
- **20a** De periode van grafiek A is 5 minuten. Dan herhaalt de grafiek zich weer.
 - **b** Grafiek B bestaat niet uit steeds dezelfde stukjes. Het is dus geen periodieke grafiek.
- **21a** De grafiek bestaat uit steeds dezelfde stukjes en is dus een periodieke grafiek.
 - **b** Eén periode duurt steeds acht minuten.
 - c Er is één minuut beschikbaar om in en uit te stappen.

d

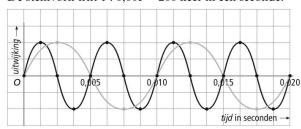

- De lift gaat in een half uur vier keer omhoog en in een uur gaat de lift acht
- **f** De lift bereikt na 32 + 3 = 35 minuten de top voor de vijfde keer.
- **22a** Je ziet vier perioden op de oscilloscoop.
 - **b** Eén periode duurt 0,005 seconde.

keer omhoog.

c De stemvork trilt 1 : 0,005 = 200 keer in één seconde.

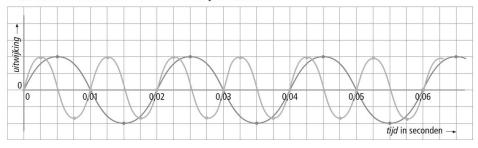
d

12-5 Frequentie en amplitude

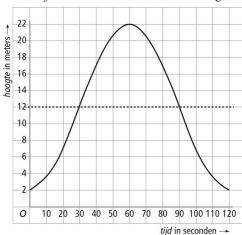
- **23a** Eén periode van de trilling duurt 0,02 seconden.
 - **b** In één seconde trilt de snaar 1:0,02 = 50 keer.
 - **c** De snaar trilt $50 \times 60 = 3000$ keer per minuut.
 - **d** Deze snaar trilt dan $50 \times 2 = 100$ keer per seconde.

е

- **24a** In 2,5 seconden zitten twee perioden. De periode is 2,5:2=1,25 seconde.
 - **b** De frequentie per minuut is 60:1,25=48.
 - **c** Je eigen antwoord.
 - **d** De hoogste waarde van de bloeddruk is 140 en de laagste is 80.
 - e De gemiddelde bloeddruk van Karin is (140 + 80) : 2 = 110 mm.
- **25a** Van grafiek A is de periode 1,5.
 - Van grafiek B is de periode 3.
 - Van grafiek C is de periode 2,5.
 - **b** Van grafiek A is de evenwichtsstand -2. Je tekent de lijn y = -2.
 - Van grafiek B is de evenwichtsstand 0,5. Je tekent de lijn y = 0,5.
 - Van grafiek C is de evenwichtsstand 1. Je tekent de lijn y = 1.
 - **c** De amplitude van grafiek A is 2 -2 = 4.
 - De amplitude van grafiek B is 3 0.5 = 2.5.
 - De amplitude van grafiek C is 3 1 = 2.
- **26a** Het bakje bevindt zich 2 meter boven de grond.

b

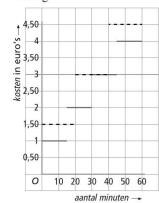
c De grafiek heeft een periode van 120 seconden (2 minuten).

- **d** De frequentie per 10 minuten is 10: 2 = 5.
- e Zie opdracht 26b.
- **f** De amplitude is 22 12 = 10 m.

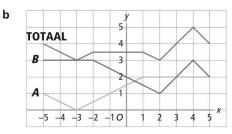
Test jezelf

c

- **T-1a** Voor 25 minuten parkeren betaal je 2 × € 1,- = € 2,-.
 - **b** De grafiek bestaat uit horizontale streepjes omdat de parkeerkosten per 15 minuten worden berekend. Gedurende die periode betaal je hetzelfde bedrag.

- **d** Met het oude tarief betaal je voor 50 minuten parkeren $4 \times \in 1, = \in 4, -$. Met het nieuwe tarief betaal je voor 50 minuten $3 \times \in 1, 50 = \in 4, 50$. Voor 50 minuten parkeren is het oude tarief het voordeligst.
- **e** Het nieuwe tarief is voordeliger bij 15 tot 20 minuten parkeren.
- T-2a -4 $-3 \mid -2$ 0 1 2 3 4 5 2 2 2 2 1,5 1 2 3 2 2 A 1 0,5 0 0,5 1 1,5 2 B3,5 | 3,5 | 3,5 | 3 | 4 | 5 | 4 4 3 3,5 3,5

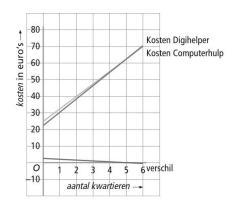
 T-3a
 aantal kwartieren
 1
 2
 3
 4
 5
 6

 kosten Computerhulp (C)
 32,50
 40
 47,50
 55
 62,50
 70

 kosten Digihelper (D)
 30,50
 38,50
 46,50
 54,50
 62,50
 70,50

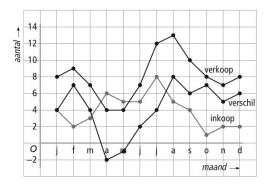
 verschil
 2
 1,50
 1
 0,50
 0
 -0,50

b

- c Bij vijf kwartieren werk zijn de kosten bij Computerhulp en Digihelper gelijk.
- **d** De verschilgrafiek snijdt de horizontale as in het punt (5, 0).
- **T-4a** In de maanden april en mei was de verkoop van scooters kleiner dan de inkoop. De grafiek van verkoop loopt dan onder de grafiek van inkoop.
 - **b** In augustus was het verschil tussen de inkoop en verkoop het grootst.
 - $s \mid o \mid n \mid d$ maand | j | f | m | a m | j | a 9 7 7 5 4 4 12 8 verkoop 8 13 10 2 5 5 4 1 6 8 inkoop verschil 4 7 4 -2 | -1 | 2 |4 8 6 7 5 6

d

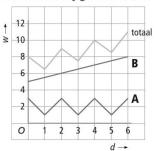
- **e** In de verschilgrafiek kun je voor elke maand zien hoeveel scooters er meer verkocht zijn dan ingekocht.
- **T-5a** De periode is 0,8 seconden.
 - **b** De bloeddruk na 2,4 seconden is 110 mm. Dat is dezelfde bloeddruk als na 0,8 en na 1,6 seconden.
 - **c** De bloeddruk na 4,2 seconden is 150 mm. Dat is dezelfde bloeddruk als na 1,8 en na 1 seconde.
- **T-6a** De frequentie per minuut is 60:0.8 = 75.
 - **b** De evenwichtsstand is (150 + 70) : 2 = 110 mm.
 - **c** De amplitude is 150 110 = 40 mm.

T-7a De amplitude is 3 - 2 = 1.

b	d	0	1	2	3	4	5	6
	w (grafiek A)	3	1	3	1	3	1	3
	w (grafiek B)	5	5,5	6	6,5	7	7,5	8
	totaal	8	6,5	9	7,5	10	8,5	11

c De formule bij grafiek B is w = 0.5d + 5.

d

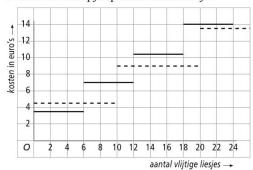

e De somgrafiek is geen periodieke grafiek, omdat deze niet bestaat uit steeds dezelfde stukjes.

Extra oefening

- **E-1a** Als ze 15 plantjes nodig heeft, moet ze drie tray's kopen. Het kost haar $\in 3,50 \times 3 = \in 10,50$. Dit bedrag kun je ook aflezen uit de grafiek.
 - **b** Je kunt alleen hele plantjes kopen en bijvoorbeeld geen halve. Eigenlijk zouden de streepjes punten moeten zijn.

C

d Bij de supermarkt ben je voordeliger uit bij zes plantjes en minder en verder bij 11 en 12 plantjes.

E-2a

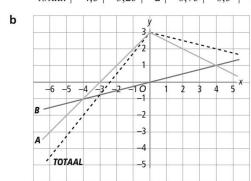
а	0	1	2	3	4	5	6
b (grafiek P)	8	7	6	5	4	3	2
b (grafiek Q)	0	2	4	6	8	10	12
totaal	8	9	10	11	12	13	14

b 14 12 P+Q Q 10 8 6 4 2 P

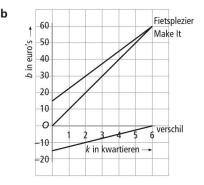
0

c De bijbehorende somformule is b = a + 8.

E-3a $-4 \mid -3$ 0 1 2 A-3-2-10 1 2 3 2,5 1,5 1 0,5 -0,25 0 0,25 0,5 0,75 1 1,25 $-0.75 \mid -0.5$ Btotaal | -4,5 | -3,25 | -2 | -0,75 | 0,5 | 1,75 | 3 | 2,75 | 2,5 | 2,25 | 2 | 1,75

2 E-4a k in kwartieren 0 | 1 3 4 5 6 b (Make It) 0 10 20 30 40 50 60 b (Fietsplezier) 15 37,50 22,50 30 45 60 *verschil* (M – F) | -15 | -12,50 | -10 | -7,50 | -5 | -2,50 | 0

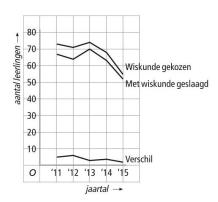

- **c** Bij een reparatie van zes kwartier zijn de kosten bij beide zaken gelijk.
- **d** De verschilgrafiek gaat door het punt (6, 0). Dat houdt in dat bij zes kwartier er geen verschil in de kosten is.

- **E-5a** Grafiek 1 is geen periodieke grafiek. Deze grafiek bestaat niet uit telkens dezelfde stukjes.
 - **b** De periode van grafiek 2 is 30 seconden.
 - De periode van grafiek 3 is 2,5 uur.
 - **c** De frequentie van grafiek 2 is 1440:0,5=2880 per dag.
 - De frequentie van grafiek 3 is 24: 2,5 = 9,6 per dag.
- **E-6a** De periode van deze grafiek is 5.
 - **b** De evenwichtsstand is een horizontale lijn op hoogte 1,5.
 - **c** De amplitude is 4 1.5 = 2.5.

Gemengde opdrachten

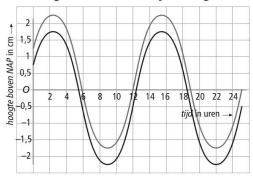
G-1a/c

- **d** Uit de verschilgrafiek kun je het aantal gezakte leerlingen met wiskunde aflezen.
- **G-2a** Als het rad 180° heeft gedraaid, is bakje A op het hoogste punt. Dat is 1 + 18 + 18 = 37 meter hoog.
 - **b** Eén rondje duurt 48 seconden.
 - **c** Het sneller draaien hoort bij grafiek B. De periode moet korter zijn dan die van grafiek A.
 - **d** De periode van grafiek B is 32 seconden. Het rad draait 48 : 32 = 1,5 keer zo snel.

G-3a Vanaf ongeveer 6:15 uur kun je die dag het wad op.

b

- **c** Je hebt nu van 6:00 uur tot 12:00 uur de tijd om een wandeling te maken. Je hebt zes uur de tijd.
- **d** Beide grafieken hebben een periode van ongeveer 13 uur.
- **G-4a** Er zijn vier periodes weergegeven.
 - **b** Eén periode duurt 15 seconden.
 - **c** Bijvoorbeeld:

